

AZ EURÓPAI POLGÁRI ELJÁRÁSJOG JELENKORI ÁLLAPOTA

RÓNAI ORSOLYA
doktoranda (ME ÁJK)

1. Bevezetés

A polgári jog által körülhatárolt jogainkat, a polgári jogi jogviták keretében csak úgy tudjuk másokkal szemben érvényesíteni és megvédeni, ha igénybe vesszük a polgári eljárásjog eszközrendszerét. Az eljárások hatékony szabályozása kulcsfontossággal bír, hiszen ezek nélkül, az anyagi jog által körülhatárolt jogaink kiüresednének. Így erre tekintettel, nyugodt szívvel jelenthetjük ki, hogy a magánjog területén a polgári eljárásjog kulcsfontossággal bír.

Ha már a nemzeti szinten ilyen jelentős szabályokról van szó, akkor szupranacionálisan – vagyis, amikor legalább két uniós polgár között jön létre a jogvita, másképpen fogalmazva, amikor legalább két jogrendszer kollíziójáról beszélhetünk – az egységes eljárásjogi szabályozás szerepe *felértékelődik*. Ezekben az esetekben joggal merül fel a kérdés, hogy hogyan tudják a felek a polgári jogaikat a bíróságok előtt érvényesíteni? Vagy fordítva, hogyan tud egy megalapozott igényrel szemben az ellentétes oldal hatékonyan védekezni?

Jól látható, hogy az eljárásjogon belül, különösen a határon átnyúló jogviták tekintetében merülhetnek fel különféle jogi vagy gyakorlati nehézségek, amelyeknek alapvető oka a *tagállamok különbözősége*. Annak ellenére, hogy az európai integráció folyamatosan fejlődik – habár napjainkra jöllehet ez a folyamat lelassult –, mégis a földrajzi, kulturális, jogrendszerbeli és a nyelvi különbségek még mindig fennállnak a tagállamok között. A polgári eljárásjog vonatkozásában a bírósági rendszerek és a végrehajtási eljárások is, amelyek a bírósági határozatok érvényre juttatásának végső biztosítékát jelentik, számos ponton eltérnek egymástól. A tagállamok szuverenitásából adódóan a bírósági

rendszerre és az egyes eljárásokra vonatkozó jogi szabályozás megalkotása a tagállamok *kizárólagos hatáskörébe* tartozik.¹

A fentebb meghatározott akadályok, a globalizáció és az európanizáció különösen megnehezítik az igazságügyi együttműködést a polgári ügyekben, mert a személyek akár fizikailag, akár másként (ti. elektronikusan) egy nap többször lépik át a tagállamok határait, így pedig határon átnyúló jogviszonyokat generálnak.

Jelen tanulmány az európai polgári eljárásjogról kíván egy áttekintő képet felvázolni, amelyben igyekszik bemutatni a múltat, a jelent és a jövőt. A könnyebb megértés érdekében a híres jogtudós *Marcell Storme* szavaiból² kiindulva kívánja megalkotni az *európai polgári eljárásjog felépítményét*.

2. Az európai polgári eljárásjog megalapozása

Az elmúlt egy évtizedben az uniós jogalkotó számos eszközt vezetett be az uniós polgári eljárásjog területén.³ Jelenleg az európai polgári eljárásjog aktív fejlődési folyamatának lehetünk szemtanúi. Maga a megoldandó feladat rendkívül nehéz, nevezetesen egy egységes, szupranacionális polgári eljárásjogi szabályrendszer kialakítása. Ennek oka a tagállami és politikai érdekek különbözősége. A jogban rejlő nehézségeket is érdemes nevesíteni, hiszen a tagállami jogrendszerek különbözősége, azok kapcsolata az uniós és nemzetközi joggal, szintén lassítja az egységes európai polgári eljárásjog fejlődését.

A folyamatot legjobban egy lakóház építéséhez, vagy – ahogy Storme profeszor nevezte – egy katedrális építéséhez hasonlíthatjuk. Ennek jegyében képzel-

¹ Ezzel kapcsolatban fontos megemlíteni – kiegészítésként –, hogy a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködésnek pont az az alapelképzelése, hogy a tagállamok egyenlőségének elvéből kiindulva a polgári jogokat csakis egységes eljárási szabályozás alapján lehet biztosítani a tagállamokban. Erről lásd: a *Rewe – Zentralfinanz eG et Rewe – Zentral AG kontra Landwirtschaftskammer für das Saarland C-33/76. sz. ügyben 1976. december 16. hozott ítélet*. A jogalkotásban tapasztalható fejlődés és az esetjog egységes fejlesztése eközben lényegileg korlátozza a tagállamok eljárásjogi függetlenségét.

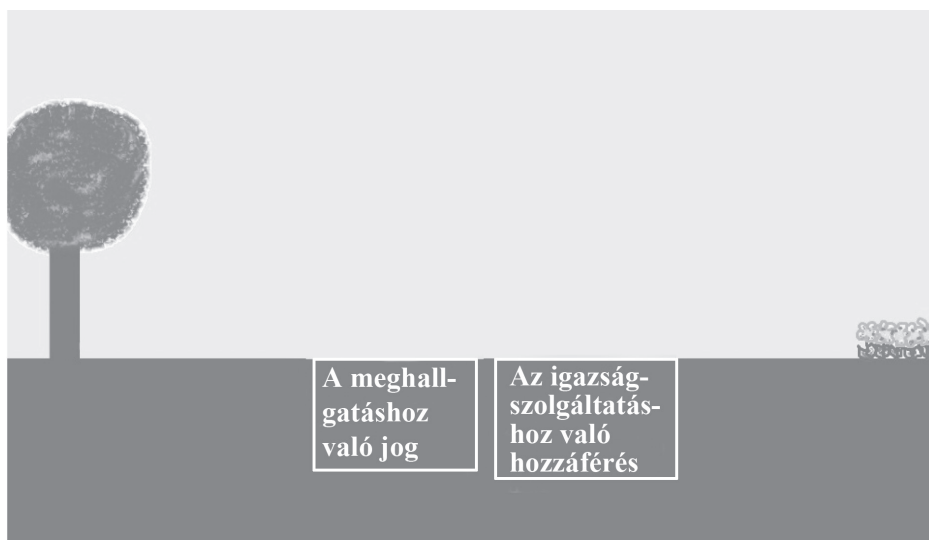
² Marcel STORME: A Single Civil Procedure for Europe: A Cathedral Builders' Dream. *Ritsumeikan Law Review*, 2005. 87–100. Forrás: <http://www.asianlii.org/jp/journals/RitsLRev/2005/6.pdf> [letöltés ideje: 2014. március 8.]

³ A polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködést az EUMSZ 81. cikke teszi lehetővé. Például: a joghatóság, a határozatok elismerése, végrehajtása, a jogi segítségnyújtás, a mediáció, kísértékű követelések... etc. Számos polgári eljárásjogot érintő változást az EUMSZ 114. cikke alapján vezettek be. Például: szellemi tulajdon és azzal kapcsolatos jogok elismerése, az alternatív vitarendezéssel kapcsolatos eljárások (ADR), vagy a fogyasztókat érintő online vitarendezés (ODR).

jünk el egy házhoz, amelyet tekintünk az európai polgári eljárásjogénak, amelyben minden egyes polgári eljárásjoggal összefüggő alapelv és szabály kifejezésre kerül. Ahhoz, hogy egy egységes kép jöjjön létre, vagyis az épület betöltsen a funkcióját megfelelő alapokkal kell rendelkeznie.

2.1. A polgári eljárásjog alapjai

A polgári eljárásjog alapjait az *eljárási alapjogok* biztosítják. Az előadás szempontjából két, rendkívül fontos alapjogot, a *bírósági meghallgatáshoz való jogot* és az *igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréshez való jogot* elemzem.⁴

Forrás: saját szerkesztés.

⁴ Neil ANDREWS: *Fundamental Principles of Civil Procedure: Order Out of Chaos*. 2012. Forrás: http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.springer.com%2Fcontent%2Fdocument%2Fdocument%2Fdownloaddocument%2F9789067048163-c2.pdf%3FSGWID%3D0-0-45-1293559-p174192079&ei=_SwLU_6GGOT8ywOYiYL4Cg&usg=AFQjCNFFR5Wuy-w3Egla3MGjme5mwNMt7A&bvm=bv.61725948,d.bGQ [letöltés ideje: 2014. február 24.]; és Xandra KRAMER: *Civil Litigation in a Globalising World. The Hague: Asser Press*, 2012. 19–38. Forrás: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2194293 [letöltés ideje: 2014. február 24.]

2.1.1. A bírósági meghallgatáshoz való jog (*the right to be heard*)

A jogtörténészek szerint a *bírósági meghallgatáshoz való jog* megjelenésének legkorábbi példáját már az Ótestamentumban is olvashatjuk, nevezetesen amikor Ádámot és Évát a Paradicsom elhagyásával büntették, akkor azelőtt meghallgatták őket.⁵ Innen szivárgott át a római jogba, majd később a kánonjoga az alapjog, és vált a nemzeti jogrendszerek megingathatatlan alappillérvé.⁶ Annak ellenére, hogy a jogot szinte kőbe vésték, mégis nem mindig minősül magától értetődőnek a meghallgatáshoz való jog. Különösen a *nemzetközi ügyek* esetén, ahol a távolság nemcsak földrajzi értelemben véve, hanem a bírósági rendszerek és eljárásaik, valamint a nyelvhasználat tekintetében is megfigyelhető. Ilyenkor nemcsak a bírósági meghallgatáshoz való jog, hanem a tisztességes eljáráshoz való jog is sérelmet szenvedhet.

2.1.2. Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréshez való jog (*access to justice*)

A második alapjog az *igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréshez való jog* (*access to justice*).⁷ A polgári jogvitával érintett fél számára biztosítani kell azt az alapvető jogosultságot, hogy ügyét bíróság elé vihesse. Ezt először az 1215-ös, angol *Magna Charta* tartalmazta a *habeas corpus* alapelveként.⁸ A világon szinte minden ország azért küzd, hogy ezt a jogot teljes terjedelmében garantálhassa.

Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés, beleértve a *hatékony bírósághoz fordulás jogát*⁹ a határon átnyúló jogviták tekintetében problémás, hiszen a peres felek különféle tagállamokban rendelkeznek lakóhellyel. Azzal pedig, hogy egy, a lakóhelyétől eltérő tagállamban folyik a jogvita nemcsak a költségeket emeli

⁵ Ótestamentum, Teremtés 3:9–15. Lásd ezzel kapcsolatban: Cornelis Hendrik VAN RHEE: Civil Procedure: A European *Ius Commune*? *European Review of Private Law*, 2000. 589. Forrás: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=777264 [letöltés ideje: 2014. február 24.]

⁶ Lásd pl. az EJEE 6. cikkét, a Politikai és Polgári Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 14. cikkét és az Európai Alapjogi Charta 47. cikkét.

⁷ Lásd továbbá az EJEE 6. és 13. cikkeit. A Politikai és Polgári Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 14. cikkét és az Európai Alapjogi Chartája 47. cikkét.

⁸ R. J SHARPE – Judith FARBEY – Atrill SIMON: *The Law of Habeas Corpus*. Oxford University Press, 2011. 1–20.

⁹ Az EJEB megállapította a *Golder v. Egyesült Királyság*, 1975. január 21-ei, 6289/73. sz. ügyében, hogy az igazságszolgáltatáshoz való jog magában foglalja a hatékony bírósághoz fordulás jogát.

meg nagyon, hanem az eljárás időtartamát is, így pedig még összetettebbé teszi a pereskedést, mint eddig.

2.2. Az alapzatot ért hatások

A második világháborút követően felerősödő globalizáció és európai integráció az eljárási alapjogok nemzetközi elismeréséhez vezetett. Az 1950-ben, Rómában megkötött *Emberi Jogok Európai Egyezménye* (továbbiakban: EJEE) jelentette a mérföldkövet a folyamatban.¹⁰ Az EJEE 6. cikke rögzíti, hogy mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában.¹¹

Az EJEE kontrollmechanizmusa az *Emberi Jogok Európai Bírósága* (továbbiakban: EJEB), amely számos döntésében vizsgálta meg a tisztességes eljáráshoz való jogot és állapította meg az egyes részelemeit,¹² amelyek között a bíróság előtti meghallgatáshoz való jogot és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést is megtalálhatjuk.

Ebben a vonatkozásban a *Pellegrini-ügyet*¹³ érdemes megemlíteni, amelyben az EJEB megállapította, hogy az eljáró olasz bíróság megsértette a kérelmező tisztességes eljáráshoz való jogát, hiszen számára nem biztosította a bíróság előtti meghallgatást, sőt azt lehetetlenné tette. Emellett felhívta az olasz bírói fórumot arra, hogy amikor egy bíróság (akár másik tagállam bírósága) határozatát végrehajthatóvá nyilvánítja, előtte meg kell vizsgálnia, hogy az annak alapjául szolgáló eljárásban érvényesült-e a tisztességes eljáráshoz való jog, különösen akkor, hogy ha erre irányuló kérelemben is hivatkoznak.

A polgári eljárásjogra nagy hatást gyakorolt az EJEE. 1966-ban az ENSZ is teljesen átvette az Egyezségokmányába ezeket az alapvető eljárási garanciákat.¹⁴ Pár éve lépett hatályba az Európai Unió Alapjogi Chartája, amelynek a 47. cikke

¹⁰ Az EJEE az Európa Tanács, regionális jogvédelmi alapszövege, amelynek jelenleg 47 szerződéses állama van. Elismeri és szabályozza a tisztességes eljáráshoz való jogot.

¹¹ EJEE 6. cikk (1) bekezdés.

¹² Lásd bővebben: RÓNAI Orsolya: A General Overview of Article 6 I. of the European Convention on Human Rights. STIPTA István (szerk.): *Miskolci Egyetem Doktoranduszok Fóruma: Állam-és Jogtudományi Kar Szekciókiadványa*. Miskolc, 2014.

¹³ *Pellegrini v. Olaszország*, 2001. július 20-ai, 30882/96. sz. ügyében hozott ítélet.

¹⁴ Az 1966-ban megalkotott Politikai és Polgári Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, 14. cikk.

szintén tartalmazza a hatékony igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréshez való jogot és a tisztességes eljáráshoz való jogot.¹⁵

Ezen jogok nemzetközi elismerése ellenére is még mindig léteznek olyan országok, amelyek eljárásaiban nem érvényesülnek teljes körűen az eljárási alapjogok.¹⁶

3. Az európai polgári eljárásjog továbbépítése

1999-től beszélhetünk a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködésről, vagyis innentől vált egyértelművé az EU jogalkotási hatásköre a polgári eljárásjog területén.

Annak ellenére, hogy az 1957-ben létrehozott EGK gazdasági jellegű integráció volt, mégis az alapító szerződés már tartalmazott a polgári eljárásjog szempontjából releváns rendelkezést, hiszen felhatalmazta a tagállamokat az egymás közötti együttműködés kialakítására a bírósági határozataik elismerése és végrehajtása területén.¹⁷ Erre tekintettel 1968-ban alá is írták az erről szóló Brüsszeli Egyezményt¹⁸ a tagállamok bírósági határozatainak elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a határon átnyúló joghatósági szabályokról,¹⁹ amelyek egyértelműen megkönnyítették a kereskedelmet, hiszen a határon átnyúló kereskedés természetéből adódóan a jogviták szinte állandó jelleggel vannak jelen. Így az egységes, átlátható szabályok alapján a kereskedelmi partnerek egyértelműen, előre tudják, hogy melyik tagállam bírósága rendelkezik joghatósággal a jogvitájuk elbírálására. A bírósági határozatok elismerésével és végrehajtásával a

¹⁵ A Chartát már 2000-ben megalkotatták, de végül a Lisszaboni Szerződésnek köszönhetően léphetett hatályba, 2009. december 9-én.

¹⁶ A legfőbb példaként a polgári eljárásjog magas költségei, az ésszerű határidő meg nem valósulása hozható fel, amelyek erősen befolyásolják az igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréshez való jogot. Lásd erről: Andy ZUCKERMANN (ed.): *Civil Justice in Crisis: Comparative Perspectives of Civil Procedure*. Oxford University Press, 1999. Az amerikai álláspontról pedig lásd Richard MARKUS: *Procedure in a Time of Austerity*. *International Journal of Procedural Law*, 2013. 139–158.

¹⁷ Az EGK-Szerződés 220. cikke, a későbbi EK-Szerződés 293. cikke.

¹⁸ Az 1968-as Brüsszeli Egyezmény a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról. 1968, HL 1972, L 299/32.

¹⁹ Az Egyezmény szabályai alapvetően technikai jellegűek, emellett azonban erősen épít a polgári eljárásjog alapvető elveire. Ennek egyik legerősebb megnyilvánulása a végrehajtás megtagadásának okai között található meg, mert ha a határozat végrehajtása sérti a tagállam közrendjét, akkor a végrehajtás megtagadható. Ezt az EUB az ún. *Krombach kontra Bamberski* ügyben mondta ki először. *Krombach kontra Bamberski* C-7/98. sz. ügyben, 2000. március 28. hozott ítélet.

kölcsönösség is megteremtődött a tagállamok között, amely végső soron a tagállami szuverenitás áttörését is jelenti.

3.1. Az első lépések

Az EU szupranacionális szintjén tapasztalt eljárásjogi harmonizáció nem a jogalkotónak köszönhető, hanem a jogtudósoknak. Az 1980-as években akadémikusok egy csoportja vágott bele egy igen nemes feladatba, a polgári eljárásjog Európa-szintű egységesítésébe. A folyamat vezetője, kulcsfigurája az európai polgári eljárásjog egyik alapítóatyja *Marcel Storme* professzor volt, akinek volt egy álma, egy katedrálisépítő álma, ahogy maga nevezte a folyamatot.²⁰ A *katedrális* pedig nem más, mint az európai polgári eljárásjog.

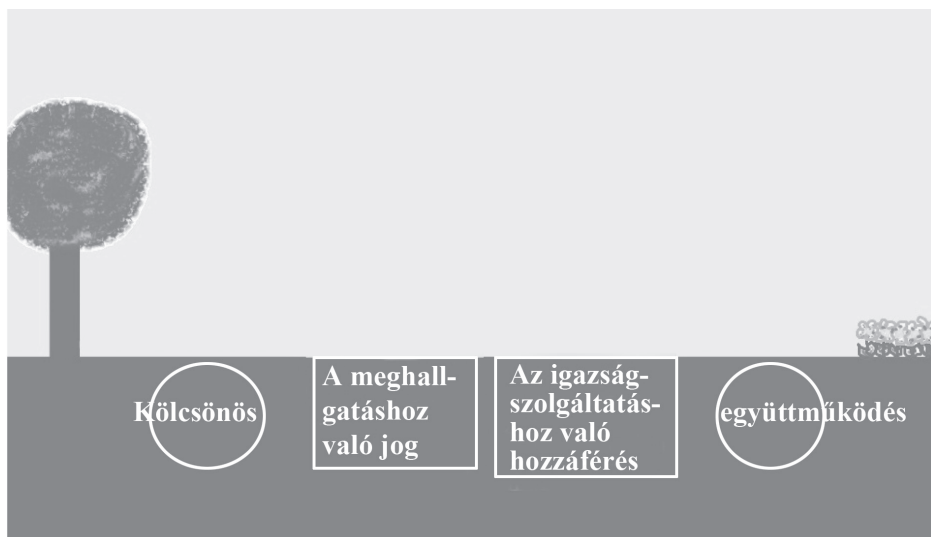
1993-ban a munkacsoport az Európai Bizottság elé terjesztette az általa kidolgozott javaslatot.²¹ Az ezt követő években azonban úgy tűnt, hogy a javaslat egyre mélyebbre süllyedt a Bizottság fiókjában, míg végül teljesen eltűnt. Ennek alapvető indoka az volt, hogy a javaslat elfogadásához köthető politikai érdek hiányzott. Pár évvel ezután a széljárás azonban megváltozott.

1999-ben egy újabb alapítószerződéssel megadták az intézményi alapot az uniós polgári eljárásjog megteremtésére, hiszen az Amszterdami Szerződésben külön címet kapott a *szabadság, biztonság és jog térsége*.²² Az elsődleges jogforrás felhatalmazta az EU-t a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködésre, a határon átnyúló egységes szabályozás megteremtése érdekében. Így lassan a tagállamok és bíróságai közötti igazságügyi együttműködés az Unió jog egyik létfontosságú területévé vált. A tagállamok között megjelent a *kölcsönös bizalom* egymás igazságszolgáltatása iránt, amellyel tulajdonképpen egy új *pillér* jelent meg az európai integrációban.

²⁰ STORME i. m. 87–100.

²¹ Lásd erről: Marcel STORME: *Approximation of Judiciary Law in the European Union*. Dordrecht, Kluwer 1994.

²² Az EK-Szerződés IV. címének 61–68. cikkeiben találhattuk meg az erre vonatkozó rendelkezéseket, míg az EUMSZ V. címének 81. cikke foglalkozik ezzel.

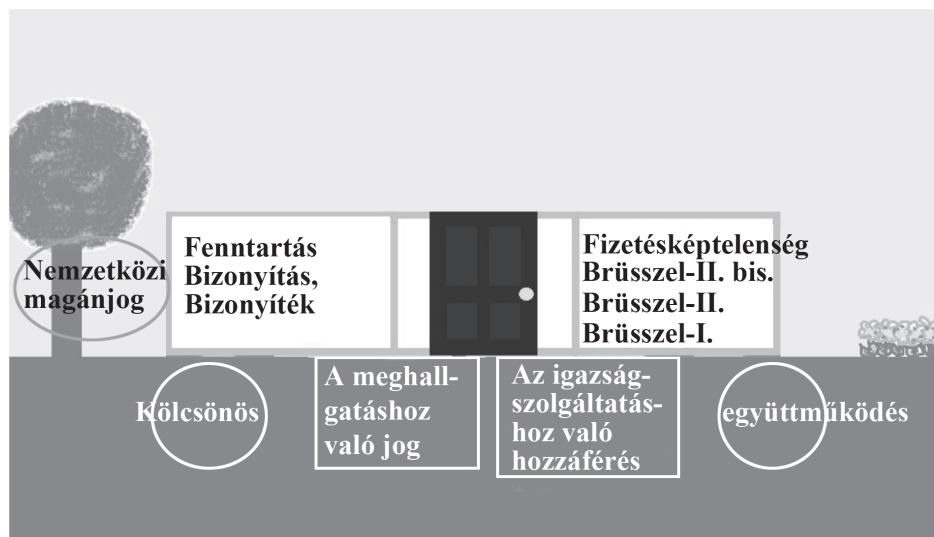
Forrás: saját szerkesztés.

Ez alapvetően a tagállamok egymás iránti bizalmát jelenti, természetesen nemcsak az igazságszolgáltatásuk, hanem a jogrendszeriek irányában is.

3.2. A polgári eljárásjog első, intézményes szintje

Az 1999-es áttörést követően megindult a jogalkotás a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés jegyében. A jogforrások alapjait a nemzetközi magánjogban kell keresnünk, hiszen alapvetően innen szivárogtak be az európai polgári eljárásjog világába.²³

²³ Lásd a két jogterület érintkezéséről a polgári eljárásjogban: Xandra KRAMER: Harmonisation of civil procedure and the interaction with private international law. In: Xandra KRAMER – C.H. (Remco) VAN RHEE (szerk.): *Civil Litigation in a Globalising World*. The Hague, Asser Press, 2012. 121–139.

Forrás: saját szerkesztés.

A fölszinten található eszközöknek alapvetően koordinációs szerepe van, mégis rendkívül fontosak az uniós polgári eljárásjog szempontjából. Például a *Bizonyítási rendelet*²⁴ megengedi egy német bírónak – a francia bíróság segítségével –, hogy egy Franciaországban élő tanút Németországban meghallgasson. A *családjog területén* végzett jogegységesítés következtében²⁵ lehetőséggé vált, hogy egy holland bíróság által kimondott bontóhatározatot a többi tagállamban is elismerjenek, sőt olyanokban is, ahol a bontójog nem olyan liberális, mint Hollandiában. A bontás elismerése lehetővé teszi a volt házastársaknak, hogy más tagállamban újraházassodjanak anélkül, hogy kettős, vagy többes házasság bűncselekményével vádolnák meg őket.

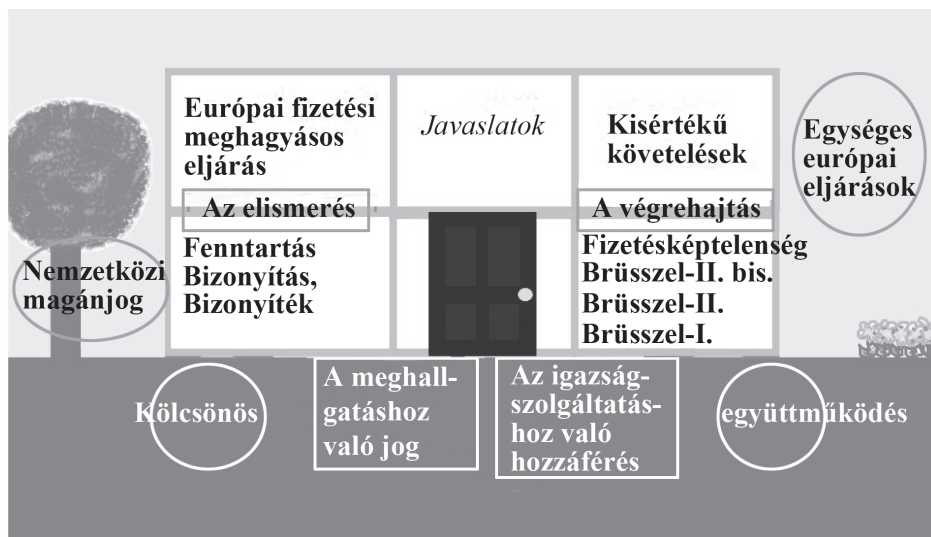
3.3. Az első emelet

A legújabb lépéseknek köszönhetően az európai polgári eljárásjogban jelentős százalékban jelentek meg az egységes szabályok. Jelenleg két teljesen harmo-

²⁴ A Tanács 1206/2001/EK rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyítás-felvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködésről. HL 2001, L 174/1.

²⁵ A Tanács 2201/2003/EK rendelete a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1374/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről. HL 2003, L 388/1 (Brüsszel II-bis.).

nizált európai eljárás létezik: a *kisértékű követelésekre vonatkozó és a fizetési meghagyásra vonatkozó eljárás*.²⁶

Forrás: saját szerkesztés.

A határon átnyúló ügyek tekintetében a felperes/kérelmező ezt a két európai eljárást veheti igénybe a nemzeti eljárások helyett. Például az európai fizetési meghagyás iránti eljárást a kérelmező a 2000 eurót meg nem haladó pénzkövetelések tekintetében választhatja.²⁷ Az eljárás lényege, hogy megkönnyítse a felek jogérvényesítését, így hatékonyan biztosítsa a bírósághoz fordulás jogát.

A legújabb együttműködés jegyében fogadták el azt a Bizottsági javaslatot, amely az ún. *számlázárolási végzésről* szól.²⁸ Ennek célja, hogy a végrehajtást megkönnyítse, hiszen ezáltal a polgárok és kisebb vállalkozások könnyebben be tudják hajtani a határon átnyúló tartozásaikat. Természetesen az egységes szabályozás megteremtése áttörést jelentene a végrehajtás területén, de számos veszélyt hordoz magában az adósok oldalán.

²⁶ A Tanács 1896/2006/EK rendelete az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról. HL 2006, L 399/1. Az Európai Parlament és a Tanács 861/2007/EK rendelete a kisértékű követelések európai eljárásának bevezetéséről. HL 2007, L 199/1.

²⁷ Ezzel kapcsolatban megjegyzendő, hogy 2013. november 19-én a Bizottság elfogadta az érték emeléséről szóló javaslatot, így a felső határ 10.000 euró lesz várhatóan.

²⁸ Javaslát az Európai Parlament és a Tanács rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a határon átnyúló követelésbehajtás megkönnyítése érdekében ideiglenes számlázárolást elrendelő európai végzés létrehozásáról. COM(2011) 445 végleges.

Feltétlenül meg kell említeni azokat az eszközöket is, amelyek a földszint és az első emelet között, mint összekötő szerkezeti elemek jelennek meg. Ezek, a határozatok elismerésének és végrehajtásának szabályrendszerét jelentik. Jogi természetüket tekintve a nemzetközi magánjog koordinációs, harmonizációs funkciója és az európai egység gondolata keveredik bennük azért, hogy minimális szabályokat állapítsanak meg, amelyek kötelező erővel rendelkeznek.²⁹

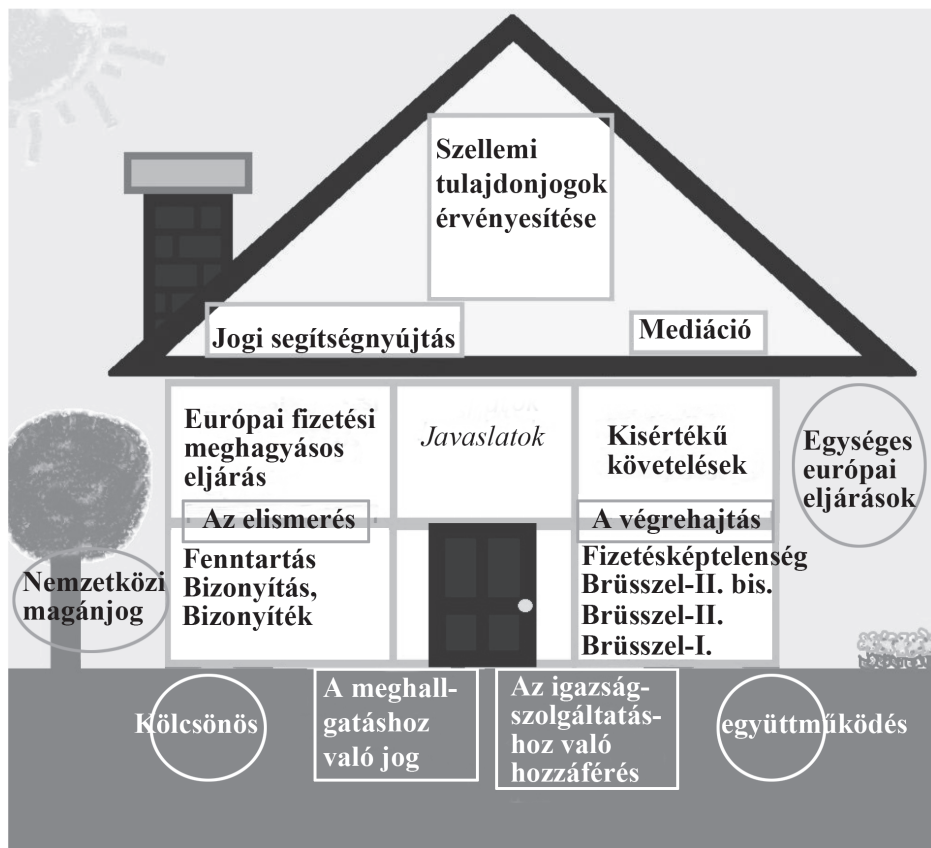
3.4. A tetőtér

Az utolsó szerkezeti egységben, ‘zsúfoltan’ és az eddigiekkel ellentétben rendezetlenül helyezkednek el az egyes elemek, a tetőtérben. Ennek keretében az *irányelveket* kell kiemelniünk, hiszen számos olyan irányelv létezik, amely a határon átnyúló jogvitákra kötelezően figyelembe veendő minimum követelményeket határoz meg, amelyeket a tagállamoknak az irányelvben meghatározott határidőben implementálnia kell a nemzeti jogrendszerekbe.³⁰ Létezik egy rendkívüli eljárásjogi relevanciával bíró terület, amely a szellemi tulajdonjogokat érinti.³¹ Ez az irányelv nemcsak a határon átnyúló jogviták területét fedi le, hanem tisztán a nemzeti eljárásokat is egységesíti, hiszen az alapítószerződések szerint ez teljesen más jogalkotási hatáskörben létrejött kötelező erővel rendelkező jogforrás. Ezt ún. *vertikális jogalkotási* eszköznek nevezhetjük, szemben az eddig tárgyalt ún. *horizontális eszközökkel*.

²⁹ A legjobb példa erre: az Európai Parlament és a Tanács 805/2004/EK rendelete a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról. HL 2004., L 143/15. Az eljárás célja a határon átnyúló végrehajtás megkönnyítése, amelynek előfeltétele a polgári eljárás lefolytatása, amely végén meghozott határozat, amely alapján a jogvita lezárul, az ítéletet nem vitatják, ezáltal lehet kiadni a nem vitatott követelésekre az európai végrehajtható okiratot.

³⁰ Lásd különösen az Európai Parlament és a Tanács 2008/52/EK irányelve a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól. HL 2008., L 136/3.

³¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2004/48/EK irányelve a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről. HL 2004., L 195/16.

Forrás: saját szerkesztés.

4. Zárógondolatok

Az EU-ban az uniós polgári eljárásjogra vonatkozó szabályok nagy része a közvetlen hatállyal rendelkező, kötelezően érvényesülő *rendeletekből* áll. A jogforrások között differenciálhatunk aszerint, hogy azok a polgári eljárásjog minimum követelményeit, vagy pedig teljes eljárásokat szabályoznak. A legfontosabbak ezek közül persze azok, amelyek a határon átnyúló jogvitákat szabályozzák, de azok sem általános jelleggel teszik ezt meg, hanem csakis igény specifikusan. A rendeletek mellett az *irányelveket* is ki kell emelnünk, hiszen ezek jogforrási természetükből adódóan kötelezően figyelembe veendő minimum követelményeket határoznak meg a határon átnyúló eljárások tekintetében.

A jövőbeli jogegységesítés, igazságügyi együttműködés megvalósítása jegyében jelenleg is egyeztetési eljárások vannak a következő területek egységes szabályozásának a kidolgozására: a kollektív jogérvényesítés (*collective redress*), az alternatív vitarendezési eljárás és a szabadalmi perek tekintetében.³² Az ezekről szóló jogforrások elfogadásával az együttműködés egy újabb szintje fog megvalósulni, amely tovább bonyolítja az eddig közel logikusnak mondható rendszert, pedig az európai polgári eljárásjognak az a feladata, hogy egy stabil rendet hozzon létre.

A rendszer inkoherensnek minősül, amelynek alapvető oka, hogy az európai jogalkotó jogalkotási hatásköre nem teljes körű, mint a nemzeti jogalkotóé, hanem az korlátozott. Emellett, hogy ha a tagállamok az eljárásjogok harmonizációjáról is döntenek, akkor is ez csak bizonyos területet érinthet – mint pl. a határon átnyúló ügyek köre –, ezért rendkívül nehéz kialakítani egy egységes szabályozást. Így végső soron Storme professzor *‘single european procedure’* jövőképe még mindig utópisztikusnak hat. Ami pedig még szomorúbb, megállapíthatjuk, hogy a szakpolitikai és a jogalkotói elképzelésekből hiányzik a potenciál, nem rendelkeznek koherens jövőképpel. Az elfogadott intézkedések *ad hoc* jellegűek és kompromisszumokhoz kötöttek. Így pedig kiegyenlítetlen a szabályozás, hiszen alapvetően az eljárást megindító felet veszik figyelembe, hogy annak minél szélesebb körben és hatékonyabban legyen biztosítva a bírósághoz fordulás joga, míg ezzel szemben az ellenérdekű fél eljárásjogi jogosítványai sérelmet szenvedhetnek.

Storme professzor véleményét osztva nemcsak *hasznos* lenne egy egységes európai polgári eljárás létrehozása, hanem *szükséges* is, hiszen az eljárási jogsértések így elkerülhetők, és az esetleges tagállami eljárásjogi nehézségek kiiktathatók lennének. Véleményem szerint ez a hosszú távú célkitűzés fenntartható és követhető is egyben, amelyhez pedig megfontoltságra és időre van szükségünk. A jövőbeli fejlődésnek a közös nevezői talán az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés és az igazságszolgáltatás minőségének javítása, a jól működő tagállami megoldások szupranacionális szintre történő emelése lehetne. Az uniós

³² A legfrissebb jogalkotásbeli eredmények: az Európai Parlament és a Tanács 2013/11/EU irányelve a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról, HL 2013., L 165/63. Az Európai Parlament és a Tanács 524/2013/EU rendelete a fogyasztói jogviták online rendezéséről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról (fogyasztói online vitarendezési irányelv) HL 2013., L 165/1. Bizottsági Javaslat az uniós jog által biztosított jogsértések megszüntetésére és megtérítésére vonatkozó kollektív eljárásról, C (2013) 3539/3. Az Európai Parlament és a Tanács 1257/2012/EU rendelete az egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén megvalósítandó megerősített együttműködés végrehajtásáról. HL 2012., L 361/1. Tanácsi megállapodás az egységes szabadalmi bíróság létrehozásáról, 2013/C 175/01.

jogalkotónak jelenleg az implementálásra, a konszolidációra és a helyzetértékelésre kellene összpontosítania. A nemzeti jogalkotóknak pedig folyamatosan készenlétben kell állniuk és konstruktív módon kellene a vitához hozzátenniük a saját álláspontjaikat. Sőt a gyakorlati szakembereknek is barátkoznia kellene az EU-val és nemcsak megragadni tagállami szinten. És természetesen a jogtudósoknak is oroszánrészt kellene vállalni a munkából, ahogyan azt Storme professzor és társai is tették.